

STANOWISKO

Rady Miejskiej w Przemyślu

Działania na rzecz utrzymania warunków rozwoju miasta i Ziemi Przemyskiej tracących status wojewódzki

Przeprowadzana obecnie reforma ustrojowa państwa polskiego spowoduje, iż od 1 stycznia 1999 roku Przemyśl ma utracić status miasta wojewódzkiego. W zamian Rada Ministrów w rządowym dokumencie "Dialog i rozwój" proponuje opracowanie programu osłonowego, który w należnych formach zadośćuczyniłby miastom tracącym status wojewódzki oraz zapobiegał spodziewanym protestom i konfliktom lokalnym. Program ten ma być tworzony niejako dla każdego miasta wojewódzkiego osobno, ze względu na różny poziom rozwoju tychże miast i w oczekiwaniu na propozycje działań ze strony zainteresowanych lokalnych środowisk politycznych, społecznych i samorządowych.

Spośród mechanizmów ożywiających gospodarkę i życie społeczne Przemyśla oraz Ziemi Przemyskiej (subregionu) Rada Ministrów zwraca uwagę na dwa czynniki:

- 1/ dalsze funkcjonowanie tradycyjnych elementów charakteryzujących subregion;
- 2/ działania osłonowe dla zagrożonych grup pracowników likwidowanych instytucji wojewódzkich oraz administracji specjalnej. Zwraca jednocześnie uwagę na potrzebę wypracowania programu działań przy współudziale lokalnych środowisk.

Wychodząc więc naprzeciw sugestiom rządu oraz oczekiwaniom lokalnych środowisk Rada Miejska w Przemyślu wnosi o uwzględnienie w planowanych zmianach następujących postulatów dotyczących utrzymania niektórych instytucji wojewódzkich, lub powołania nowych, służących rozwojowi Przemyśla i Ziemi Przemyskiej:

- 1/ Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej - wpisanie na listę instytucji centralnych, finansowanych i prowadzonych przez Ministra Kultury i Sztuki.
- 2/ Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytkowych Złożeń Ogrodowych i Arboretum w Bolestraszcach - wpisanie na listę instytucji centralnych, finansowanych i prowadzonych przez Ministra Kultury i Sztuki, Ministra Edukacji Narodowej i Komitet Badań Naukowych.
- 3/ Galeria Sztuki Współczesnej - wpisanie na listę instytucji finansowanych i prowadzonych przez Sejmik Wojewódzki Małopolski Wschodniej.
- 4/ Zlokalizowanie w Przemyślu Delegatury Urzędu Wojewódzkiego ze stanowiskiem I wicewojewody.
- 5/ Zlokalizowanie w Przemyślu siedziby Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków jako instytucji administracji specjalnej zespolonej.
- 6/ Zlokalizowanie w Przemyślu siedziby Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska Naturalnego, jako administracji specjalnej zespolonej.
- 7/ Zlokalizowanie w Przemyślu siedziby Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Pracy, jako

instytucji administracji specjalnej zespolonej.

8/ Zlokalizowanie w Przemysłu siedziby Delegatury Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej, jako instytucji administracji specjalnej zespolonej.

9/ Pomoc organizacyjną i finansową w utworzeniu w Przemysłu Wyższej Szkoły Humanistycznej AKADEMIA PRZEMYSKA, o charakterze międzynarodowym, jako drugiej obok Wyższej Szkoły Administracji i Zarządzania uczelni.

Uzasadnienie

Blisko ćwierć wieku funkcjonowania miasta Przemysłu jako siedziby władz wojewódzkich wpłynęło na rozwój infrastruktury miejskiej oraz wykształcenie i trwale usytuowanie wysokokwalifikowanych kadr, w tym również urzędników administracji państwowej.

Reforma administracyjna kraju w przededniu włączenia Polski do struktur zachodnioeuropejskich winna wykorzystać wiedzę i doświadczenie wszystkich obywateli w budowaniu nowego państwa. Peryferyjne położenie Przemysłu przy granicy z Ukrainą jest istotnym argumentem na rzecz utrzymania filii i oddziałów administracji państwowej niezespolonej i zespolonej. Po likwidacji województwa powiat przemyski (ziemski lub grodzki) nie będzie w stanie utrzymać na właściwym poziomie instytucji kulturalnych podległych obecnie wojewodzie przemyskiemu.

AD 1/ Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej jest jednym z najstarszych muzeów w Polsce i najstarszym w Polsce Południowo-Wschodniej. Powstało przed blisko 90 laty staraniami Towarzystwa Przyjaciół Nauk w oparciu głównie o zbiory rodziny Osińskich. Dziś posiada olbrzymią liczbę eksponatów (ok. 80 000) oraz ponad 35 000 wartościowych książek i woluminów. W posiadaniu Muzeum znajdują się:

- * gmach główny przy Placu Czackiego z 11 działami;
- * Wieża Zegarowa (obecnie adaptowana na Muzeum Dzwonów i Fajek);
- * kamienica w Rynku nr 9 z przeznaczeniem na utworzenie Oddziału Historii Mieszczństwa;
- * kamienica przy ul. Serbańskiej 7 z przeznaczeniem na Oddział archeologiczny;
- * Oddział w Dubiecku (Muzeum biograficzne Ignacego Krasickiego);
- * planowany Oddział - Zamek w Krasieczynie pod ekspozycję historii zamku, wewnątrz zamkowych i historii Sapiehów (m.in. Galerii Kodeńskiej).

Są to zamierzenia bardzo ambitne i wskazują na rozmach i perspektywę rozwoju tej niezwykle ważnej placówki kulturalnej. Warto podkreślić, iż dodatkowe oddziały Muzeum umożliwią tworzenie nowych miejsc pracy.

W projektach Ministra Kultury i Sztuki jedynie 7 muzeów ma otrzymać status narodowych i być finansowane z budżetu centralnego. Wszystkie one znajdują się po lewej stronie Wisły. Muzeum przemyskie ma być przekazane Sejmikowi Wojewódzkiemu w Rzeszowie. Podobnie innym sejmikom wszystkie muzea po prawej stronie Wisły, a więc na

całym obszarze Polski Wschodniej. To budzi uzasadniony niepokój. Właśnie wschodnia część naszego państwa powinna być przede wszystkim wzmocniana w instytucje kulturalne chroniące dziedzictwo Rzeczypospolitej. W Apelu do mieszkańców Ziemi Przemyskiej Towarzystwo Przyjaciół Nauk przed 90 laty podkreślało: "Najcenniejszym bogactwem każdego narodu, najpewniejszym dowodem jego niespożytności, a niezawodną miarą jego znaczenia wśród obcych są skarby jego duchowej kultury". Wątpliwym jest, czy tę instytucję uda się utrzymać na oczekiwanym poziomie z funduszy sejmiku rzeszowskiego. Rada Miejska widzi jedyną możliwość utrzymania rangi Muzeum poprzez podporządkowanie go bezpośrednio Ministrowi Kultury i Sztuki.

AD 2/ Zakład Fizjografii i Arboretum w Bolestraszcach pod Przemyślem jest, poza Lublinem, jedynym ogrodem botanicznym po prawej stronie Wisły i tak ważnym centrum edukacji przyrodniczej. Chroni i bada nie tylko tradycje dawnej Rzeczypospolitej. Podstawowym celem działalności Arboretum jest gromadzenie, hodowla i udostępnianie kolekcji i zbiorów przyrodniczych. Posiada dziś kilka tysięcy odmian i gatunków roślin i ptaków, w tym wiele zagrożonych i ginących we florze polskiej. Prowadzi także prace badawcze nad nowymi polskimi odmianami drzew owocowych odpornych na przemarzanie. Na blisko 18 hektarach powierzchni znajduje się wyremontowany osiemnastowieczny dwór z oficynami, gdzie mieszkał i pracował Piotr Michałowski jeden z najwybitniejszych malarzy polskich. Znajduje się także jeden z fortów Twierdzy Przemyśl (nr XIIIa).

W Arboretum działa Muzeum Przyrodnicze z ciekawymi zbiorami entomologicznymi i ornitologicznymi (w tym ginące gatunki ptaków i roślin). Rozpoczęto prace przy budowie zabytkowego skansenu. Przy Arboretum planowane jest utworzenie Centrum Edukacji Przyrodniczej. Dlatego niezwykle ważne jest, by ta instytucja, zajmująca się ochroną i badaniem dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Małopolski miała możliwość rozwoju na właściwym poziomie. Utrzymanie Arboretum z funduszy powiatowych (wg planu rządowego) nie jest pożądane. Doprowadzi do powstrzymania rozwoju tej instytucji.

Arboretum jest instytucją ponadregionalną i jedynym trafnym rozwiązaniem jest podporządkowanie go Ministrowi Kultury i Sztuki.

AD 3/ Galeria Sztuki Współczesnej jest dużą, od dziesiątków lat funkcjonującą placówką artystyczną i upowszechniania kultury. Wokół niej skupiło się kilkuset artystów z całej Europy Środkowej. Organizuje cyklicznie wystawy autorskie oraz zbiorowe. Do najważniejszych należy "Srebrny Czworokąt", wystawy cyklicznie prezentujące dorobek artystów z Polski, Ukrainy, Słowacji i Węgier. Organizuje także międzynarodowe plenery w Słonnem.

AD 4/ Urząd I wicewojewody w Przemyślu postulowany jest z kilku względów. Po pierwsze, Przemyśl jest drugim pod względem wielkości i znaczenia miastem w projektowanym dużym województwie Małopolski Wschodniej. Po drugie, wyróżnia się położeniem strategicznym dla wielu dziedzin gospodarczych i społecznych. Bliska granica

państwowa z kilkoma przejściami (kolejowymi, drogowymi i pieszymi) oraz niewielka liczba zaludnienia z ludnością narodowościowo mieszaną zmuszają do szczególnego wyczulenia i odmiennej niż w innych częściach dużego województwa polityki rządu, która winna uwzględniać w zakresie kultury utrzymanie istniejących przedsięwzięć międzynarodowych realizowanych od szeregu lat i cieszących się powszechnym uznaniem. Przykładem są Dni Muzyki Oratoryjno-Kantatowej.

AD 5/ Wojewódzki Konserwator Zabytków.

Za umieszczeniem jego siedziby w Przemyślu przemawiają następujące względy:

a/ województwo przemyskie, w porównaniu z sąsiednimi, posiada największą liczbę zabytków. Wśród blisko 9 000 obiektów wpisanych do ewidencji (tzw. nieruchome zabytki architektury, parki, cmentarze) blisko 300 to całe zespoły obejmujące od kilku do paru tysięcy obiektów zabytkowych. Wśród nich są: przemyski zespół Koszar, Cmentarz Główny, Starówka, forty twierdzy Przemyśl, Zamek w Krasieczynie, Zespół Klasztorny w Kalwarii Paławskiej. Do typowych w całym województwie należą zespoły cerkiewno-cmentarne (cerkiew, dzwonnica, cmentarz, mur ogrodzeniowy). W sumie można przyjąć, iż na terenie województwa jest kilkanaście tysięcy pojedynczych obiektów "zabytków nieruchomych". O potrzebach działań konserwatorskich w województwie przemyskim może świadczyć liczba jedynie 900 zabytków wpisanych do Rejestru ścisłej ochrony. Ale i tak, w porównaniu z województwami sąsiednimi jest to liczba duża, bowiem ewidencja woj. krośnieńskiego obejmuje ok. 7 000 zabytków (w Rejestrze 670), a rzeszowskiego ok 6 800 (w Rejestrze 424):

b/ Etaty-miejsca pracy. Opiekę konserwatorską w poszczególnych województwach pełni nieproporcjonalnie niska liczba pracowników. Gdy w województwie rzeszowskim Państwowa Służba Konserwatorska liczy ok. 20 etatów, to w pozostałych województwach po ok. 10 etatów. Dysproporcje są znaczne, szczególnie gdy porównamy liczbę zabytków objętych ochroną. Istnieje pilna potrzeba wyrównania ich. Zwiększenie liczby etatów co najmniej dwukrotnie (w tym z obecnych 11 do 40 dla Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Przemyślu) umożliwi więc lepszą i efektywniejszą opiekę nad zabytkami, będzie spełnieniem obietnic rządu o zwiększeniu pieczy nad polskim dziedzictwem kulturowym. A jednocześnie stworzy nowe miejsca pracy.

c/ Miasto Przemyśl jest pod względem liczby i wartości zabytków wyróżniającym się miastem w całej Polsce Południowo-Wschodniej. Posiada blisko dziesięciokrotnie więcej zabytków od Rzeszowa. Jednakże brak funduszy i wystarczającej liczby konserwatorów uniemożliwia skuteczną opiekę nad zabytkami. Spośród ponad 1 200 zabytkowych kamienic do Rejestru ściśle chronionych wpisano dotąd zaledwie 270, w tym ok. 100 tzw. zespołów (m.in. forty Twierdzy Przemyśl, zabudowa poszczególnych ulic średniowiecznych, cała Starówka).

d/ Argumentem wielkiej wagi jest fakt, iż w Przemyślu mają swą siedzibę dwa arcybiskupstwa, dwie metropolie Kościoła Katolickiego, a więc dwie bazyliki metropolitalne - właśnie w najbardziej zabytkowej części miasta.

Znaczna liczba zabytków sakralnych potwierdza zasadność utrzymania siedziby

Konserwatora w Przemyślu. A umieszczenie jej bezpośrednio w sąsiedztwie obszarów najbardziej "nasyconych" zabytkami zwiększy skuteczniejszą i efektywniejszą ich ochronę.

e/ Ponadto od kilku lat trwają starania o uznanie za pomnik historii całego zespołu urbanistycznego Przemyśla i fortów twierdzy Przemyśl. Trwają także starania o wpisanie na listę dziedzictwa światowego przemyskiej Starówki, Bazyliki Katedralnej, Rynku w Jarosławiu i Klasztoru Ojców Franciszkanów w Kalwarii Paławskiej.

Aby powyższe postulaty spełnić Rada Miejska oczekuje nie tylko umieszczenia siedziby Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Przemyślu. Oczekuje także przekazania stosownych funduszy na ratowanie zabytków w Polsce Południowo-Wschodniej, a szczególnie zabytków Ziemi Przemyskiej.

AD 6/ Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska zatrudnia obecnie 40 pracowników, w większości fachowców z wyższym wykształceniem często w wąskich dziedzinach wiedzy (spektrofotometria, chromatografia gazowa). Na szkolenia tych fachowców Inspektorat, a tym samym budżet państwa poniósł wysokie wydatki. Inspektorat dysponuje nowoczesnym i specjalistycznym Laboratorium, które - jako jedno z nielicznych w całej Polsce południowej - posiada Certyfikat badawczy Polskiego Centrum Badań i Certyfikacji.

Inspektorat ściśle współpracuje z innymi instytucjami administracji by przeciwdziałać zagrożeniom ochrony środowiska na całej granicy z Ukrainą. To szczególnie ważne zadanie dla administracji publicznej.

AD 7/ Wojewódzki Urząd Pracy w Przemyślu zatrudnia ok. 80 pracowników. Rokrocznie granicę w Medyce przekracza kilka milionów ludzi. Wielu z nich to obcokrajowcy szukający pracy, najczęściej bez pozwolenia. Urząd przemyski przeciwdziała temu. Także wielu mieszkańców województwa stara się o pracę poza granicami naszego kraju. Tylko w 1997 roku formalności te w WUP załatwiała blisko 2 000 osób. Ponadto za utrzymaniem Delegatury WUP w Przemyślu przemawiają: dobre zaplecze instytucji (budynki, sprzęt z kilkudziesięcioma komputerami, drukarkami, kopiarkami), rozwinięty program pomocy osobom niepełnosprawnym (skorzystało z niego ponad 1 000 osób). A przede wszystkim spora odległość od przyszłej stolicy województwa (87 km) potwierdza potrzebę działania Delegatury w Przemyślu służącej mieszkańcom obecnego województwa przemyskiego.

AD 8/ Za utrzymaniem Delegatury Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej przemawia charakter przygraniczny Przemyśla. Trzy przejścia graniczne zmuszają do prowadzenia właściwego nadzoru i kierowania sanitarną ochroną granicy państwa.

AD 9/ Akademia Przemyska, wyższa szkoła humanistyczna o charakterze akademickim, jest projektem opracowanym jeszcze w 1996 roku. Była pomyślana jako uczelnia otwarta, o charakterze międzynarodowym, będąca ośrodkiem służącym budowaniu współpracy w sferze nauki i kultury między państwami Europy Środkowej.

Mogłaby służyć tym, którzy pragną godzić ambicje polskie i ukraińskie, właśnie w Przemyślu, wzorem Strasburga, miasta na pograniczu francusko-niemieckim.

Jako uczelnia społeczna umożliwiałaby podjęcie studiów jak największej grupie osób z różnych krajów poprzez szeroko rozbudowany system stypendialny, który pozwoliłby na realne obniżenie kosztów nauki. W Akademii Przemyskiej mogliby rozwijać swą pracę pedagogiczną i naukową wszyscy uczeni humaniści (historycy) mieszkający i związani z Przemyślem. Zarówno z kręgu Towarzystwa Przyjaciół Nauk, jak Archiwum Państwowego oraz Instytutu Południowo-Wschodniego. Zapleczem dla kierunku sztuk pięknych (m. in. wychowania muzycznego) byłaby przemyska szkoła muzyczna, liceum plastyczne w Jarosławiu i muzycy Capelli Premislensis.

Ideę Akademii poparło kilkudziesięciu uczonych, polityków i ludzi kultury z całego świata. Zarówno wybitnych Polaków, w tym rodowitych Przemyslan, jak i obcokrajowców. Za ich pośrednictwem istnieje poważna szansa nawiązania współpracy z wieloma uczelniami i instytutami o renomie światowej z Europy, USA, Australii, Ameryki Południowej.

Rada Miejska popiera również starania Wyższej Szkoły Administracji i Zarządzania o wpisanie jej do rejestru szkół państwowych. Obie uczelnie, uzupełniając się swymi różnymi profilami spełniałyby z punktu widzenia przyszłości Ziemi Przemyskiej dwa zasadnicze cele. Po pierwsze, jak każda wyższa uczelnia przygotowywałyby młode pokolenia do zadań, jakie stawia nam zmieniająca się Europa. Po drugie przeciwdziałałyby emigracji młodych ludzi do innych części Polski. Możliwość wyboru studiowania w różnych szkołach na miejscu jest tu argumentem znaczącym.

Rada Miejska w Przemyślu popiera działania wojewody przemyskiego o wpisanie na listę instytucji centralnych Muzeum Narodowego Ziemi Przemyskiej i Arboretum w Bolestraszycach. Rada Miejska z uznaniem przyjmuje również wspólne starania wszystkich parlamentarzystów Ziemi Przemyskiej wyrażone podczas głosowania w Sejmie nad podniesieniem do rangi powiatów grodzkich miast tracących status wojewódzki.

Jednocześnie Rada Miejska apeluje do wojewody oraz do posłów i senatorów województwa przemyskiego o podobne jednolite wsparcie dla postulatów wymienionych w powyższym STANOWISKU. Rada Miejska zwraca się do wszystkich organizacji i stronnictw politycznych działających na Ziemi Przemyskiej o solidarne starania w powyższych sprawach. Bowiem zmiany, które nadchodzą są jednym z największych wyzwań dla wszystkich, którym leży na sercu dobro naszej Ziemi Przemyskiej.

dnia 28 maja 1998 roku w Przemyślu

Przewodniczący
Rady Miejskiej
Jerzy Krużel

